

لزوم سنجش صحیح شادمانی در آموزش علوم پزشکی: مقوله ای

برای تأمل بیشتر

دکتر نازیلا زرقی^۱، ریحانه سادات سید حسینی^۲، الهام رایزن^۳، دکتر مریم کرباسی مطلق^{۴*}، دکتر ماندانا شیرازی^۵

۱. نازیلا زرقی: دکترای تخصصی آموزش پزشکی، عضو هیات علمی مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد،

مشهد، ایران. مرکز پژوهش‌های علمی دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

۲. ریحانه سادات سید حسینی

۳. الهام رایزن: پزشک عمومی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

۴. مریم کرباسی مطلق: دکترای تخصصی آموزش پزشکی، استادیار مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، مرکز

رشد استعدادهای درخشان، دانشگاه علوم پزشکی تهران

۵. ماندانا شیرازی: دکترای تخصصی آموزش پزشکی، استاد مرکز گروه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران.

نویسنده مسئول: دکتر مریم کرباسی مطلق

چکیده:

شادمانی یکی از الزامات مفعول مانده به ویژه در دوران تحصیلات دانشگاهی است، که در دوران پاندمی کوید-۱۹ در رشته‌های گروه علوم پزشکی بیش از پیش اهمیت آن مشخص شده است. این مقاله، ضمن تأکید بر مقوله شادمانی در حوزه علوم پزشکی، قصد دارد تمرکز خود را بر سنجش شادمانی و ابزارهای مورد استفاده معطوف نماید. با توجه به اینکه پژوهش‌های مختلف از چندین ابزار برای سنجش شادمانی استفاده کرده‌اند و نظر به اینکه پایایی و اعتبار نسخه‌های مختلف پرسشنامه شادمانی آکسفورد در زمینه‌های مختلف و کاربردهای گسترده در مطالعات متنوع، تأیید شده است، به نظر می‌رسد یا ابزارهای روانسجی‌های شده دقت کافی برای سنجش این متغیر را ندارند و یا این ابزارها برای سنجش شادمانی در رشته‌های حوزه علوم پزشکی مناسب نیستند. پیشنهاد می‌شود محققان علاقمند به این حوزه تلاش کنند یا ابزارهای سنجش شادمانی را تعدیل / اصلاح نمایند یا ابزارهای ویژه‌ای را برای مطالعه شادمانی در علوم پزشکی با در نظر گرفتن بافتار مورد مطالعه طراحی کنند. از سوی دیگر، دانشگاه‌های علوم پزشکی باید برای جلوگیری از افت شادمانی در بین دانشجویان حرفه‌های وابسته به سلامت بویژه در دوران کوید-۱۹ و پس از آن راهکارهایی بیندیشند. به طور خلاصه، استفاده از ابزارهای تعدیل شده یا مخصوص رشته‌های پزشکی برای سنجش شادمانی از یک سو، و برنامه‌ریزی راهبردهای ارتقای سلامت روان دانشجویان علوم پزشکی از سوی دیگر، می‌توانند تضمین‌کننده یافته‌های پژوهشی برای تصمیم‌گیری بهتر در دانشگاه‌های علوم پزشکی باشد.

واژه‌های کلیدی: پرسشنامه شادمانی آکسفورد، شادمانی، دانشجویان علوم پزشکی

متغیر را ندارند و یا این ابزارها برای سنجش شادمانی در رشته های حوزه علوم پزشکی مناسب نیستند. حتی اگر این روانسجی‌ها به درستی و با دقت انجام شده باشند.

پژوهشگران طی آماده کردن نسخه اولیه مقاله برای چاپ و مرور متون، به بینش جدیدی دست یافتند که باعث شد یافته‌های این مقاله را به شیوه متفاوتی گزارش کنند. بر اساس مطالعات انجام شده مشخص شد برخی از مقالات منتشر شده، از ابزار سنجش شادمانی آکسفورد، در حوزه‌های علوم پزشکی به کرات استفاده کرده بودند. لذا تیم تحقیق بر آن شدند تا ضمن به اشتراک گذاشتن تجارب خود پس از انجام مطالعه اولیه، درس‌هایی را که طی بررسی متون آموختند نیز در این مقاله برشمارند.

در جستجوهای انجام شده، چندین مقاله توصیفی که شادمانی را با استفاده از ابزار شادمانی آکسفورد مورد مطالعه قرار داده بودند، سطح پایینی از شادمانی را در بین دانشجویان پزشکی گزارش کردند. مطالعات مقطعی و طولی، تفاوت معناداری بین شادمانی دانشجویان، چه بین سال‌های مختلف تحصیلی آن‌ها و چه در طول دوره تحصیلی دانشجویان یک مقطع خاص، گزارش نکرده‌اند. به نظر می‌رسد که شادمانی دانشجویان در طول تحصیلات دانشگاهی‌شان کاهش می‌یابد. اگرچه تعداد زیادی از مطالعات همبستگی به بررسی رابطه بین شادمانی و عوامل مختلف می‌پردازند، اما مطالعه‌ای نیمه تجربی و یا تجربی در مورد شادمانی دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن‌ها یافت نشد.

از سوی دیگر، نویسندگان با انجام مطالعه‌ای مقطعی در زمینه سنجش شادمانی دانشجویان پزشکی با استفاده از ابزار شادمانی آکسفورد در مقیاس وسیع با استفاده از سرشماری، آن را مورد بررسی قرار دادند. ضمن اینکه تلاش شد در هنگام تکمیل ابزار، بهترین وضعیت ممکن برای پاسخگویی پرسشنامه فراهم گردد. نتایج این مطالعه در کنفرانس انجمن آموزش پزشکی اروپا در سال ۲۰۱۶

شادمانی، نوعی ارزشیابی است که فرد از خود و زندگی‌اش به عمل می‌آورد و در این ارزیابی مولفه‌های همچون رضایت از زندگی، هیجان و خلق مثبت، فقدان افسردگی و اضطراب را بررسی نماید (۱). در اصل، شادمانی زمانی اتفاق می‌افتد که فرد دو مؤلفه هیجانی (داشتن حس و حال خوب و تجربه بیشتر هیجان‌ات مثبت و کمبود تجربه هیجان‌ات منفی) و شناختی (رضایت از زندگی) را همزمان دارا باشد (۲). امروزه، شادمانی یکی از الزامات مفعول مانده به ویژه در دوران تحصیلات دانشگاهی است (۳)، که در دوران پاندمی کوید-۱۹ در رشته‌های گروه علوم پزشکی بیش از پیش اهمیت آن مشخص شده است (۴). این مقاله، ضمن تاکید بر مقوله شادمانی در حوزه علوم پزشکی، قصد دارد تمرکز خود را بر سنجش شادمانی و ابزارهای مورد استفاده معطوف نماید. ابزاری که بیشتر برای اندازه‌گیری شادمانی در دانشجویان پزشکی استفاده می‌شود، پرسشنامه شادمانی آکسفورد (۵)، است. یافته‌های مربوط به سنجش شادمانی با این ابزار که در تحقیقات مختلف گزارش شده‌اند، در کنار مفاهیمی که مرتبط با حفظ و ارتقای سلامت روانی دانشجویان هستند مورد بحث قرار گرفته است. لازم به ذکر است این مقاله با توجه به تجربیات پژوهشی تیم تحقیق که بر روی کلیه ورودی‌های پزشکی یک دوره از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شده است و مرور مداوم متون در حین کار در مورد سنجش شادمانی، شکل گرفته است (۶).

با توجه به اینکه پژوهش‌های مختلف از چندین ابزار برای سنجش شادمانی استفاده کرده‌اند (۷، ۸)، و نظر به اینکه پایایی و اعتبار نسخه‌های مختلف پرسشنامه شادمانی آکسفورد در زمینه‌های مختلف و کاربردهای گسترده در مطالعات متنوع، تایید شده است، به نظر می‌رسد یا ابزارهای روانسجی‌های شده دقت کافی برای سنجش این

- medical students. Korean Journal of Medical Education. 2021;33(2):75.
5. Hills P, Argyle M. The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. Personality and individual differences. 2002;33(7):1073-82.
 6. Zarghi N R, E. Shirazi, M. Study of Happiness in Iranian Medical School by Oxford Happiness Inventory (OHI). AMEE 2016 proceeding. 2016:175.
 7. Jalloh A. Measuring happiness: Examining definitions and instruments. Illuminare. 2014;12.
 8. Musikanski L. Measuring happiness to guide public policy making: A survey of instruments and policy initiatives. Journal of Social Change. 2015;7(1):3.

ارائه شد (۶). بدنبال گزارش یافته‌ها، تیم پژوهش نیز از سال ۲۰۱۶ تا کنون نتایج مطالعات منتشر شده در این زمینه را دنبال کردند. در نتیجه، بر اساس یک تجربه پنج ساله، چند پیشنهاد در این مقاله، به صورت ذیل قابل ارائه می باشد.

از آنجایی که ابزار شادمانی آکسفورد یکی از ابزارهای عمومی برای مطالعه شادمانی است، پیشنهاد می شود محققان علاقمند به این حوزه تلاش کنند یا ابزارهای سنجش شادمانی را تعدیل / اصلاح نمایند یا ابزارهای ویژه‌ای را برای مطالعه شادمانی در علوم پزشکی با در نظر گرفتن بافتار مورد مطالعه طراحی کنند. همچنین به نظر می رسد فراهم بودن شرایط خاص برای تکمیل پرسشنامه امری منطقی باشد.

از سوی دیگر، دانشگاه‌های علوم پزشکی باید برای جلوگیری از افت شادمانی در بین دانشجویان حرفه‌های وابسته به سلامت به ویژه در دوران کووید-۱۹ راهکارهایی بیندیشند. به طور خلاصه، استفاده از ابزارهای تعدیل شده یا مخصوص رشته‌های پزشکی برای سنجش شادمانی از یک سو، و برنامه‌ریزی راهبردهای ارتقای سلامت روان دانشجویان علوم پزشکی از سوی دیگر، می‌توانند تضمین کننده یافته‌های پژوهشی برای تصمیم‌گیری بهتر در دانشگاه‌های علوم پزشکی باشد.

منابع

1. Diener E. Frequently asked questions (FAQ's) about subjective well-being (happiness and life satisfaction). A printer for report and new comers. 2002.
۲. احمد عب، احمدعلی ن، جواد ا، حسین م. شادکامی و عملکرد ایمنی بدن.
3. van Lieshout LL, de Lange FP, Cools R. Uncertainty increases curiosity, but decreases happiness. Scientific reports. 2021;11(1):1-10.
4. Isaradisaiikul SK, Thansuwonnont P, Sangthongluan P. Impact of COVID-19 pandemic on happiness and stress: comparison of preclinical and clinical